

ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران

مجاهد امام‌پوری^۱، سعید آقاسی^۲، زهره آقابابایی دهاقانی^۳

چکیده

از آنجائی که حکمرانی خوب می‌تواند فرایند رشد و دستیابی به توسعه پایدار را برای دولت‌ها تسهیل نموده و برنامه کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار، حفاظت از محیط زیست و رشد اقتصادی را مرکز توجه قرار دهد، پژوهش حاضر به ارائه و آزمون مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران پرداخته است. تحقیق از نوع کاربردی - توسعه‌ای بوده و در گروه تحقیقات آمیخته کیفی - کمی است. ابتدا با روش تحلیل مضمون، مؤلفه‌ها از محتوای مصاحبه‌های انجام شده و متون، استخراج شد و در مرحله دوم، به منظور اعتبار سنجی و آزمون مدل، تحلیل عاملی تأییدی و تحلیل مسیر با مدل معادلات ساختاری انجام گردید. جامعه آماری در بخش کیفی تحقیق، ۱۴ نفر از خبرگان علمی و اجرایی موضوع حکمرانی و با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند بودند. در بخش کمی تحقیق تعداد ۳۸۴ نفر، نمونه منتخب از کارکنان و مدیران حکمرانی پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. یافته‌ها نشان داد مهم‌ترین مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران استخراج شد و نتایج نشان داد روابط بین متغیرهای مدل استخراجی از نظر آماری معنادار بوده و مدل تدوین شده دارای درجه تناسب و اعتبار و برازش قابل قبول است.

واژگان کلیدی: دولت توسعه‌ای پایدار، حکمرانی خوب، کشور ایران

۱. مقدمه

حرکت از فقر به سمت رفاه، از بی‌سوادی به سوی تخصص و مهارت و از وابستگی فنی به سمت استقلال و پیشتازی در علوم، از آرمان‌های اولیه رشد کشورهای مختلف به شمار رفته و استقلال اقتصادی، امنیت قضایی و سیاسی، حفظ استقلال و کیان کشور و

^۱ - دانشجوی دکتری گروه مدیریت، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

^۲ - استادیار گروه مدیریت، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران. (نویسنده مسئول)

sae_aghasi@yahoo.com

^۳ - استادیار گروه مدیریت، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران.

تحقق عدالت اجتماعی نیز از جمله هدف‌های اولیه و اساسی رشد و توسعه پایدار کشورهای جهان به شمار می‌آید. رشد و توسعه برنامه‌ای برخی از کشورها به‌ویژه در دهه‌های اخیر پیشرفت‌های شگرفی را در عرصه‌های مختلف به همراه داشته و بشر را به آرامش نسبی نزدیک کرده است. سازمان ملل متحد در سال ۱۹۸۷ به‌منظور رفع مشکلات پیش‌آمده، کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه را ایجاد کرد که در گزارش نهایی خود با عنوان «آینده مشترک ما»، رویکرد جدید توسعه پایدار را مطرح ساخت. در این گزارش توسعه پایدار بدین گونه تعریف شد: «توسعه‌ای که نیازهای نسل کنونی را بدون در خطر قرار دادن توانایی نسل‌های آینده در رفع نیازهایشان، برآورده می‌سازد» بدین ترتیب، به تدریج نشانه‌های ظهور الگوواره پایداری، آشکار گشت. جهان که تا آن زمان چاره همه آلام بشر را در رشد بیشتر اقتصادی می‌دید، متوجه شده بود که تولید بیشتر لزوماً نمی‌تواند ضامن رفاه و صلح و خوشبختی انسان‌ها باشد. رشد اقتصادی زمانی پیام‌آور خوشبختی و آرامش خواهد بود که ضمن حفظ حرمت طبیعت و سایر موجودات، حاصل از آن به‌صورت عادلانه در اختیار نسل حاضر و آینده بشر قرار بگیرد (سازمان ملل متحد، ۱۹۸۷) از سوی دیگر مطالعات انجام‌شده در سال‌های اخیر نشان می‌دهد یکی از عوامل مؤثر که می‌تواند فرایند توسعه کشورها و دستیابی به توسعه پایدار را تسهیل کند، مسئله حکمرانی است (Perghan et al, 2022). حکمرانی خوب یک محرک اساسی برای تجدید ساختار توسعه اقتصادی و تحقق یک انقلاب تکنولوژیکی سبز، اجتماعی، فرهنگی در جهت توسعه پایدار و پیامدهای آن برای سلامت عمومی است (Xu and Zhu, 2022).

در کلیه جوامع، ایجاد رفاه اجتماعی پویا یکی از مهم‌ترین اهداف دولتمردان و قانون‌گذاران محسوب گردیده و توسعه کشور در زمینه‌های اقتصادی، اداری، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، فناورانه و زیست‌محیطی بهترین ابزار برای ایجاد رفاه است (Abolfathi, 2022). برای رسیدن به رفاه نوع صحیحی از توسعه مورد نیاز است که باعث پایداری پیشرفت و ترقی بشر نه فقط در چند مکان و به مدت چند سال بلکه در کل این سیاره خاکی و برای آینده‌ای دوردست که همان توسعه پایدار است، شود (Molaei & Amin-Mansour, 2019). در درجه اول، هدف پایداری بهبود کیفیت زندگی برای نسل حاضر و آینده است. در واقع پایداری، به معنای استفاده از منابع برای

ارضای نیازهای شهروندان در زمان حال ضمن حفظ منابع نسل‌های آینده توضیح داده می‌شود. مطرح شدن توسعه پایدار، به‌عنوان شعار اصلی هزاره سوم ناشی از اثرات رشد است ([Moradi mokaram & Heidari Kia, 2018](#)).

ربیعی (۱۳۹۹) دولت با رویکرد توسعه را دولتی معرفی می‌کند که در توسعه اقتصادی و اجتماعی عملکرد موفق‌تری دارد. این موفقیت نیازمند آن است که دولت بتواند در راستای اهداف سیاسی و ساختارهای نهادی (به‌ویژه بوروکراسی آن‌ها) جهت‌گیری مناسبی داشته باشد و در عین حال، اهداف توسعه‌ای آن‌ها مبتنی بر یک جهت‌گیری مشخصی باشد ([Montazeri & kazemi, 2022](#)).

اما سؤال اینجاست که چطور می‌توان به اهداف توسعه در غالب دولت توسعه‌ای پایدار دست یافت؟ ابزارها، استراتژی‌ها و توصیه‌های زیادی برای دستیابی به این اهداف موردحمایت قرار گرفته‌اند و به این نکته اشاره شده که نابرابری و عدم توسعه تا حد زیادی توسط نهادهای ناکارآمد مستعد فساد توضیح داده شده است ([Dukpa et al., 2019](#)).

یکی از عواملی که می‌تواند فرایند توسعه کشورها و دستیابی به توسعه پایدار را برای دولت‌ها تسهیل کند، مسئله حکمرانی خوب است. موضوع حکمرانی خوب با هدف دستیابی به توسعه پایدار مطرح است، در حکمرانی خوب برنامه کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار، حفاظت از محیط زیست، رشد اقتصادی و ... که از اهداف توسعه پایدار هستند، مورد تأکید قرار می‌گیرد ([Nguyen et al, 2021](#)).

هرچند محققانی از جمله ترابی کلاته قاضی ([Torabi, 2022](#)) مفهوم حکمرانی خوب را دارای نارسایی دانسته و اشکال این تعریف را نادیده گرفتن ساختار قدرت جهانی و توجه به تعامل سه نیرو یا عامل (تعامل میان حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی) می‌دانند. آن‌ها معتقدند این نوع حکمرانی گرایش شدیداً تعیین کرده دارد و به عبارتی آنچه خوب است و آنچه بد است را به‌صورت یک‌جانبه تعریف می‌کند.

حکمرانی خوب و رویکرد دولت توسعه دو جنبه کلیدی را به اشتراک می‌گذارند: اول اینکه هدف هر دو گسترش مشارکت عمومی است و هر دو مفهوم؛ محیطی را ایجاد می‌کنند که در آن دولت‌ها، سازمان‌های اجتماعی، بخش خصوصی و افراد می‌توانند فعالانه در برنامه‌ریزی و مدیریت جامعه شرکت کنند و دوم آنکه پایداری و حکمرانی

نیازمند تأکید بر رویکردهای شفاف و مطلوب در تصمیم‌گیری است. همچنین، هر دو مفهوم؛ فرایند محور و نتیجه‌گرا هستند (Deghati et al, 2019).

مشکل حکمرانی جوامع این است که با توجه به تحولات اساسی که در زندگی شهروندان به وقوع پیوسته علی‌القاعده مطالبات و نیازهای شهروندان نیز متعدد و گوناگون خواهد بود و دولت نیز با شکل سنتی خود نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای فعلی شهروندان باشد (Hartanto et al, 2021)؛ بنابراین دولت‌ها برای پاسخگویی به نیازهای کنونی شهروندان، نیازمند الگوی جدیدی است که بتوان از همه ظرفیت‌های جامعه برای تقویت پاسخگویی و شفافیت، مشارکت و قانونمندی استفاده نماید. این الگوی نوین همان حکمرانی خوب است. از این‌رو توجه در مدل یاد شده، کمک شایانی به یافتن ترکیب جدیدی از همکاری سه بخش دولتی، نهادهای مدنی و در ارائه خدمات عمومی بهتر خواهد نمود. نهادهای مدنی به‌عنوان مدافع حقوق شهروندی در ارتقای مشارکت شهروندان و مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی حکومت تأثیر بسزایی دارند (Nguyen et al, 2021). بدین ترتیب تحقیق حاضر در تلاش است تا با ارائه مدل حکمرانی خوب در دولتی که رویکرد توسعه را در پیش گرفته است، امکان به‌کارگیری شاخص‌ها و فاکتورهای حکمرانی خوب را به شکل و در غالب صحیح به دست آورد. پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که مدل توسعه پایدار از طریق حکمرانی خوب برای کشور جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک کشور در حال توسعه، چگونه مدلی خواهد بود؟ مؤلفه‌های حکمرانی خوب در مدل دولت توسعه‌ای پایدار کدامند؟ اعتبار مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب چگونه است؟

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

حکمرانی^۱:

در لغت به معنای اداره و تنظیم امور است و به رابطه میان شهروندان و حکومت‌کنندگان اطلاق می‌شود. قدمت این مفهوم به اندازه تمدن بشر است و به‌عنوان فرایندی که بر اساس آن نهادهای دولتی به سه بعد حل مسائل عمومی، مدیریت منافع و حقوق شهروندان توجه می‌کنند، نحوه تعامل دولت‌ها و سایر سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر،

¹ governance

نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده را مدیریت می‌کند (Dhaoui, 2019).

حکمرانی خوب^۱:

حکمرانی خوب در نتیجه سیاست‌گذاری قابل پیش‌بینی، آزاد و ارشادی تجسم می‌یابد که یک بروکراسی آینده از خصلت‌های حرفه‌ای و ابزار قوه مجریه برای پاسخگو کردن دولت در مقابل اقدامات خود است و مشارکت وسیع جامعه مدنی در فعالیت‌های عمومی و تمام رفتارهایی که تحت لوای قانون انجام می‌شود را نیز شامل می‌شود (Abolfathi et al, 2021). حکمرانی خوب از سال ۱۹۹۰ به‌عنوان محور کلیدی رویه‌های توسعه مورد تأکید قرار گرفته چراکه حاصل آن، مدیریت اثربخش منابع اقتصادی و اجتماعی یک کشور است. از میان رویکردهای مختلف، رویکرد حکمرانی خوب با نگاهی نوآورانه به توسعه از اهمیت قابل‌توجهی برخوردار است. بانک جهانی، حکمرانی را به‌عنوان روشی که بر اساس آن قدرت بر مدیریت اقتصادی یک کشور و منابع اجتماعی آن برای رسیدن به توسعه اعمال می‌شود، تعریف می‌کند (Abolfathi et al, 2021)؛ سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۲ که یکی دیگر از مؤسساتی است که از مطالعات مربوط به حکمرانی خوب حمایت می‌کند، در سندی در سال ۱۹۹۵ با عنوان توسعه مشارکتی و حکمرانی خوب تأکید می‌کند که تعریف گسترده ارائه شده توسط بانک جهانی، نقش مقامات دولتی را در بر می‌گیرد و صندوق بین‌المللی پول^۳ با حمایت از رویکرد بانک جهانی، تأکید می‌کند که دستور کار حکمرانی خوب شامل ارتقای شفافیت، پاسخگویی، کارایی، انصاف، مشارکت و مالکیت است (Hartanto et al, 2021).

دولت توسعه^۴

دولت توسعه‌خواه گونه‌ای از دولت است که قادر به تولید حرکت پایدار معطوف به توسعه است. دولت توسعه، دولتی است که عملکرد موفق توسعه اقتصادی و اجتماعی

¹ Governance good

² Organization for Economic Co-operation and Development

³ International Monetary Fund

⁴ Government development

اش نشان از این دارد که چگونه اهداف سیاسی و ساختارهای نهادی اش جهت‌گیری توسعه‌ای دارد و در عین حال اهداف توسعه‌ای آن به لحاظ سیاسی جهت‌گیری شده است (Hickel, 2020). طی سالیان متمادی آزمون و خطا درباره شیوه‌های حکمرانی، اغلب پارادایم‌های حکمرانی منجر به ناپایداری شده‌اند؛ از جمله رشد محوری، دولت رفاه، دولت‌های سوسیالیستی، دولت مدیریتی، دولت کوچک، دولت پیمانکار، دولت قدرتمند، دولت نظارت‌کننده و غیره. تقریباً همه این نظام‌ها، الگوهایی بودند که از جانب نهادهای بین‌المللی برای کشورهای در حال توسعه تجویز می‌شدند، ولی در عمل اغلب به دلیل فراهم نبودن شرایط زمینه‌ای و عدم نگاه جامع به محیط، محکوم به شکست یا منجر به ناپایداری شده‌اند. چالش‌های ناشی از این پارادایم‌ها منجر به ظهور پارادایم‌های جایگزین با محوریت پایداری شد. این پارادایم‌ها امروزه تفکر حاکم بر پایداری هستند و تحقق توسعه پایدار در سایه عملی کردن این پارادایم‌ها است. حکمرانی به معنی توزیع قدرت بین بخش‌های مختلف اجتماعی و دخالت دادن آن‌ها در سیاست‌گذاری‌های اجتماعی است، این بخش‌ها عبارت از بخش دولتی، خصوصی و نهادهای مدنی بوده و پایداری به معنی توسعه متوازن و متناسب در چهار بعد است، این چهار بعد عبارت‌اند از: بعد اقتصادی، بعد اجتماعی، بعد محیطی و بعد سیاسی. در نتیجه حکمرانی مبتنی بر پایداری، تحقق تناسب توأم بین بخش‌ها و ابعاد ذکر شده است. حکمرانی خوب به‌عنوان یک شیوه حکمرانی و یک عنصر اساسی مورد نیاز برای حفظ تعادل بین دولت توسعه پایدار، حکمرانی خوب (منابع انسانی)، حکمرانی خوب (اقتصادی)، حکمرانی خوب (سیاسی)، حکمرانی خوب (قضایی)، حکمرانی خوب (نظامی و انتظامی)، حکمرانی خوب (فرهنگی)، حکمرانی خوب (اجتماعی)، حکمرانی خوب (اداری)، حکمرانی خوب (فناورانه)، حکمرانی خوب (مسئولیت اجتماعی)، حکمرانی خوب (درجه آزادی و استقلال رسانه‌ها)، حکمرانی خوب (نهادهای مستقل علمی)، حکمرانی خوب (ضریب نفوذ سازمان‌های مردم‌نهاد)، حکمرانی خوب (زیست‌محیطی)، تورم، سهم دولت در مخارج، باز بودن اقتصاد، سهم در اقتصاد جهانی، شهرنشینی، اشتغال، سهم دولت در درآمدها، ارزش پول ملی و توسعه مطرح شده که استفاده از آن در جهت حفظ پایداری منابع طبیعی و محیط‌زیست بسیار مؤثر است (Bandiyo et al, 2022). در اثر این تناسب، در نهادها و بخش‌های مذکور نسبت به اجرایی نمودن تصمیمات تعهد به وجود

می‌آید و در همه ابعاد، توسعه متناسب و پایدار ایجاد می‌شود (Eyvazi et al, 2022). با اجماع جهانی در مورد نیاز به شیوه‌های پایداری، حکمرانی خوب توجه فزاینده‌ای را به خود جلب کرده است. تحقیقات اخیر در مورد این روند از اصطلاح «حکمرانی خوب» استفاده کرده است. حکمرانی خوب بر تعادل بین رشد اقتصادی و حفاظت از محیط زیست، اجتماعی، فرهنگی تأکید دارد (Lin et al, 2019).

توسعه پایدار^۱

توسعه پایدار ترکیبی از دو عنصر مهم است؛ یکی دوام که نشان‌دهنده پایداری است و دیگری توسعه که با هدف گسترش و یا ایجاد پتانسیل‌هایی کامل‌تر، بزرگ‌تر یا بهتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. این رویکرد یک فرایند پویا برای جوامع در حال توسعه است، جوامعی که نیازهای نسل کنونی و آتی را از طریق بازسازی و تعادل بخشی محلی به سیستم‌های اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی و پیوستن جریان‌های محلی به ارتباطات جهانی هماهنگ می‌سازد (Alshuwaikhat et al, 2017).

منتظری و کاظمی (Montazeri & kazemi, 2022) در تحقیقی به‌تناسب شرایط وضعی کشورها (مانند عوامل سیاسی، فرهنگی و مذهبی) الگوی حکمرانی خوب را توسعه داده‌اند. این پژوهش با رویکردی کیفی، با استفاده از استراتژی داده بنیاد به بررسی شاخص‌های حکمرانی خوب از دیدگاه حضرت علی (ع) در قالب خطبه‌ها و نامه‌های ارائه شده در نهج البلاغه به‌عنوان مأخذی دینی و اسلامی پرداخته و برای رسیدن به هدف متن نهج البلاغه را در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل کرده‌اند. پس از ارائه الگوی جدید، آن را با سایر الگوهای موجود در این زمینه مقایسه کرده است. با ارائه الگویی جدید در این زمینه، آن را با الگوهای رایج حکمرانی خوب مقایسه می‌کند. نتایج نشان داد که رفتار فاضله به‌عنوان پدیده محوری و در تعامل با عوامل دیگر به وجود آورنده الگوی حکمرانی خوب از دیدگاه حضرت امیر (ع) (پیامد) می‌گردد. پیغان و همکاران (Peighan et al, 2022) در تحقیقی با هدف شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار، از روش آمیخته استفاده کرده‌اند. آن‌ها در بخش کیفی به کمک فراتحلیل فاکتورهای مؤثر بر حکمرانی خوب را شناسایی

¹ Sustainable Development

کرده و به روش دلفی و نظر ۱۱ خبره این فاکتورها را غربالگری کرده‌اند. سپس در راستای اعتباریابی مدل پژوهش پرسشنامه‌ای طراحی و بین ۲۱۶ نفر توزیع کرده‌اند نتایج به‌دست آمده از پرسشنامه در نرم‌افزار Smart PLS تجزیه و تحلیل شده و نتایج نشان می‌دهد شاخص‌های اظهارنظر و پاسخگویی، کیفیت قوانین، کنترل فساد، حاکمیت قوانین، شفافیت، چشم‌انداز و برنامه‌ریزی، اثربخشی و کارایی، اخلاق محوری، مسئولیت‌پذیری، اعتماد محوری، عدالت، فقرزدایی، رشد اقتصادی، مشارکت، توسعه نهادی، شایسته‌سالاری، اعتماد محوری و ثبات سیاسی و خشم به ترتیب مهم‌ترین مؤلفه‌های حکمرانی خوب با رویکرد توسعه پایدار می‌باشند. ابوالفتحی (Abolfathi, 2022) در تحقیقی با هدف شناخت مؤلفه‌های سازنده برای بهره‌وری حکمران خوب در دولت کارآفرین و ارائه الگوی کاربردی مرتب، از روش آمیخته استفاده کرده‌اند. آن‌ها اطلاعات مورد نیاز را به کمک ابزار مصاحبه از ۳۰ نفر خبره جمع‌آوری کرده و پرسشنامه‌های طراحی شده بر اساس مصاحبه را به کمک ۱۹۶ نفر تکمیل کرده‌اند. نتایج تحقیق الگوی ترکیبی دولت کارآفرین و حکمرانی خوب در بدنه دولت جمهوری اسلامی ایران را مشتمل بر ۲ بعد با تعداد ۲۳ مؤلفه و ۱۴۵ شاخص ارائه داده است. ظهیری و همکاران (Zahiri et al, 2022) پژوهشی با عنوان بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی خوب بر توسعه پایدار کشورهای منتخب (مجموعه کشورهای نفتی اوپک پلاس) انجام دادند. این پژوهش باهدف بررسی تأثیر ابعاد حکمرانی (حکمرانی سیاسی، حکمرانی اجتماعی، حکمرانی اقتصادی) بر شاخص توسعه پایدار در کشورهای نفتی اوپک پلاس در دوره زمانی ۲۰۱۸-۱۹۹۷ انجام شده است. برای این منظور بر اساس آزمون چاو از روش پانلی و بر اساس آزمون هاسمن از روش اثرات ثابت برای تخمین مدل‌های پژوهش استفاده شده است. نتایج حاصل از تخمین مدل‌ها حاکی از آن است که شاخص حاکمیت قانون (به‌عنوان نماینده حکمرانی سیاسی) و شاخص توسعه انسانی (به‌عنوان نماینده حکمرانی اجتماعی) بر شاخص توسعه پایدار در کشورهای مورد مطالعه دارای اثر مثبت و معنی‌دار است و شاخص ثبات اقتصاد کلان (به‌عنوان نماینده حکمرانی اقتصادی) دارای اثر منفی و معنی‌داری بر شاخص توسعه پایدار این کشورها است. در بین مجموعه ابعاد حکمرانی، حکمرانی اجتماعی مهم‌ترین بعد حکمرانی مؤثر بر شاخص توسعه پایدار در کشورهای مذکور است. انفری و همکاران (Onofrei et al, 2022) در تحقیقی به دنبال

بررسی عدم تمرکز مالی و حکمرانی خوب بر توسعه منطقه‌ای شواهد تجربی در زمینه اروپا را به‌عنوان مورد مطالعه انتخاب کرده‌اند. آن‌ها در این مطالعه با استفاده از ۲۱ کشور عضو اتحادیه اروپا به‌عنوان نمونه طی بازه زمانی ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۹، تأثیر تلاش‌های یکپارچه‌سازی مالی محلی (که توسط شاخص‌های بودجه مربوط به درآمدها و هزینه‌های محلی برای کشورهای درگیر منعکس می‌شود) بر توسعه منطقه‌ای تحلیل کرده و بر اساس داده‌های خاص گزارش شده توسط یورواستات و بانک جهانی با استفاده از مدل خطی تعمیم‌یافته نشان می‌دهند که شاخص‌های در نظر گرفته شده به‌عنوان شاخص حکمرانی خوب از نظر آماری تأثیر مثبت و معناداری بر تولید ناخالص داخلی سرانه در سطح منطقه دارند، همچنین مالی عمومی محلی سالم نقش مهمی در دستیابی به اهداف توسعه‌ای ایفا می‌کند. مارگتس ([Margetts, 2022](#)) در تحقیقی به دنبال بازنمایشی هوش مصنوعی برای حکمرانی خوب، آنچه را که هوش مصنوعی می‌تواند برای دولت انجام دهد، بررسی می‌کند. از همین رو چگونگی توسعه هوش مصنوعی را به‌طور خاص برای دولت، با اخلاق دیجیتال عمومی برای محافظت از این ارزش‌ها موردبحث قرار می‌دهد. سه حرکتی که می‌تواند در قالب حکمرانی خوب امکانات تحول‌آفرین را برای هوش مصنوعی بخش عمومی به حداکثر برساند، توسعه ظرفیت دولت از طریق هوش مصنوعی، ایجاد مدل‌های یکپارچه و تعمیم‌یافته برای سیاست‌گذاری و تشخیص و مقابله با نابرابری‌های ساختاری است. در مجموع، این تحولات می‌تواند مدلی از دولت مبتنی بر داده‌ها را ارائه دهد که کارآمدتر، اخلاقی‌تر، منصفانه‌تر، دقیق‌تر و انعطاف‌پذیرتر از هر زمان دیگری در تاریخ اداری است و در کل ویژگی‌های یک حکمرانی خوب را دارا است. خو و ژو ([Xu & Zhu, 2022](#)) پژوهشی تحت عنوان «آیا کارآمدی حکمرانی سبز و سیاست‌های مالی سبز در پایداری محیط‌زیست اهمیت دارد: پیامدهایی برای سلامت عمومی» انجام دادند. هدف مطالعه بررسی اثرات و روابط متقابل حاکمیت سبز و سیاست‌های مالی سبز بر توسعه پایدار در مناطق مختلف چین از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸ با استفاده از روش برآورد داده‌های تابلویی (جدول داده‌ها یا پنل اطلاعات) بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که شاخص کلی حکمرانی سبز و سیاست‌های مالی سبز چین منجر به کاهش قابل توجهی در آلودگی زیست‌محیطی در طول زمان مطالعه شده است. لیو و همکاران ([Liu et al, 2021](#)) پژوهشی با عنوان «آیا حاکمیت سبز بر محدودیت‌های

مالی تأثیر می‌گذارد؟ شواهدی از آلودگی شدید شرکت‌های چینی» انجام دادند. این پژوهش با انتخاب شرکت‌های ثبت‌شده در بورس سهام رده الف چین در صنایع به‌شدت آلاینده موردنیاز برای محدود کردن انتشار آلاینده‌ها و اجرای شیوه‌های حاکمیت سبز تحت اختطاریه ۲۰۱۳ MEP، به‌عنوان نمونه‌ی خود، رابطه بین حاکمیت سبز و محدودیت‌های تأمین مالی شرکت را طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ بررسی کرد. نتایج به دست آمده با استفاده از رویکرد حساسیت سرمایه‌گذاری - جریان نقدی نشان می‌دهد که بهبود حاکمیت سبز به‌طور مؤثر محدودیت‌های مالی شرکت‌های به‌شدت آلاینده را کاهش می‌دهد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

در اجرای این پژوهش از روش کیفی و کمی استفاده شد. در بخش کیفی پژوهش، ابراز گردآوری داده‌ها مصاحبه عمیق و جامعه آماری شامل متخصصین و مدیران حوزه حکمرانی است. برای انتخاب افراد متخصص و صاحب‌نظر جهت انجام مصاحبه‌ها از ترکیب روش‌های غیرتصادفی، قضاوتی و گلوله برفی استفاده و ۱۴ مصاحبه صورت گرفت. جمع‌آوری اطلاعات تا زمان به اشباع رسیدن داده‌ها ادامه پیدا کرد. به‌تدریج کدگذاری متن مصاحبه‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها منجر به جمع‌بندی و طبقه‌بندی داده‌ها شدند. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. در این پژوهش تعداد 14 مصاحبه صورت گرفته است که در ادامه جدول‌های کدگذاری شده که شامل بخشی از گفته‌های مصاحبه‌کننده، کدهای معنایی، مقوله‌ها و مفاهیم مرتبط است آورده شده است.

لینکلن و گوبا در ارزیابی مطالعات کیفی به معیارهای اعتمادپذیری، باورپذیری، اطمینان‌پذیری، انتقال‌پذیری، و تصدیق‌پذیری اشاره نمودند. در این تحقیق برای حصول اطمینان از روایی پژوهش، یعنی دقیق بودن یافته‌های بدست آمده از روش بررسی توسط مصاحبه‌شوندگان استفاده شد. در این روش، محقق بخشی از یافته‌ها را در اختیار گروه مورد مطالعه قرار می‌دهد تا تحلیل او را بررسی کنند و به این سؤالات پاسخ دهند: آیا محقق برداشت درستی از گفته‌هایشان داشته است؟ آیا این تحلیل برای آنان نیز منطقی به نظر می‌رسد، یا او در فهم معنی داده‌ها دچار خطا شده است؟ در این پژوهش نیز محقق از برخی از مصاحبه‌شوندگان خواست تا گزارش نهایی مرحله نخست، فرآیند

تحلیل یا مقوله‌های به دست آمده را بازبینی کرده و نظر خود را در ارتباط با آنها ابراز کنند. به زعم این افراد، یافته‌های پژوهش تا حد بسیار زیادی بازتاب دهنده واقعیت تحلیل ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب باتمركزبرکشور ایران بوده است، که خود نشان‌دهنده روایی قابل قبول یافته‌های پژوهش حاضر می‌باشد. برای دستیابی به این موارد، اقدامات زیر انجام شد: پیاده سازی مصاحبه‌ها و تحلیل مداوم و همراه با گردآوری داده در طول انجام مصاحبه‌ها، بررسی نحوه کدگذاری مصاحبه‌ها توسط متخصصی دیگر برای اطمینان از درستی کدگذاری و سلیقه‌ای نبودن درک محقق از مضمون مصاحبه‌ها، در نهایت برای تحلیل کیفی از نرم‌افزار MAXQDA ۲۰۲۰ استفاده شده است. اطلاعات جمعیت شناختی جامعه آماری کیفی نشان داد که ۹۰ درصد افراد خبره را مردها و ده درصد را زنها تشکیل دادند. سن افراد خبره بین ۳۵ تا پنجاه سال است. تحصیلات افراد در مقطع کارشناسی ارشد و دکترا بوده است. در بخش کمی پژوهش، به منظور بررسی شاخص‌های موجود در حکمرانی خوب در مدل دولت توسعه‌ای پایدار تعداد ۳۸۴ پرسشنامه بین کارکنان و مدیران حکمرانی بصورت تصادفی توزیع شد و داده‌های حاصل از این پرسشنامه‌ها، با استفاده از نرم افزار SPSS 25 و اسمارت پی ال اس تحت تحلیل عاملی اکتشافی قرار گرفتند. روایی صوری پرسش‌ها را گروهی از متخصصان مرتبط بررسی و تأیید کردند و پایایی پرسش‌ها نیز از طریق انجام پیش‌آزمون و سپس از آلفای کرونباخ، معیار پایایی ترکیبی (CR) و روایی همگرا (AVE) محاسبه شد. همه سازه‌های تحقیق تأیید شدند پایایی آنها بالای ۰.۷ بوده است. روایی آنها هم تأیید شد. میانگین واریانس استخراج شده (AVE) بزرگتر از ۰/۵ است بنابراین روایی همگرا وجود دارد. آلفای کرونباخ تمامی متغیرها بزرگتر از ۰/۷ بوده بنابراین پایایی مورد تأیید است.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. بخش کیفی

در این بخش ابتدا با توجه به مصاحبه‌های انجام شده از ۱۴ نفر خبره، با توجه به شباهت معنایی و مفهومی ۵۷ کد شناسایی شد.

همچنین در جدول شماره ۱ مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران اشاره و هر کدام در مفاهیم به‌طور کامل آمده است.

تحلیل تم (تحلیل مضمون) مطابق مبانی نظری روش فراگردی رفت و بازگشتی است که در آن حرکت به عقب و جلو در بین مراحل روش در این پژوهش به شرح ذیل در طول زمان انجام پذیرفت:

مرحله ۱. آشنایی با داده‌ها: برای اینکه محقق با عمق و گستره محتوایی داده‌ها آشنا شود لازم است که خود را در آنها تا اندازه‌ای غوطه ور سازد. غوطه ور شدن در داده‌ها معمولاً شامل «بازخوانی مکرر داده‌ها» و خواندن داده‌ها به صورت فعال (یعنی جستجوی معانی و الگوها) است؛ در این مرحله پژوهشگر با بازخوانی چندباره متون و حرکتی رفت و برگشتی میان مطالب کوشید تا درک درستی نسبت به محتوا مضامین و همچنین ادبیات نظری موضوع پیدا کند و انطباق حداکثری میان مطالب پدید آورد.

مرحله ۲. ایجاد خرده مضامین: مرحله دوم زمانی شروع می‌شود که محقق داده‌ها را خوانده و با آنها آشنایی پیدا کرده است. این مرحله شامل ایجاد خرده مضامین از داده‌ها است. خرده مضامین یک ویژگی داده‌ها را معرفی می‌نمایند که به نظر تحلیل‌گر جالب می‌رسد. داده‌های مضمون سازی شده از واحدهای تحلیل (تم‌ها) متفاوت هستند. این خرده مضامین در واقع مفاهیم و معانی هستند که در یک جمله یا یک پاراگراف نهفته می‌باشند و پژوهشگر با غور در ادبیات نظری و کوشش در جهت پاسخ دادن به سوالات پژوهش آنها را شناسایی می‌کند.

مضمون سازی را می‌توان به صورت دستی یا از طریق برنامه‌های نرم افزاری انجام داد؛ در این پژوهش، پژوهشگر به صورت نرم افزاری به مضمون سازی پرداخت. در ابتدا به خلاصه سازی متون مصاحبه‌ها پرداخته شد و سپس با نوشتن یادداشت بر روی متون خلاصه شده و یا با استفاده از رنگی کردن به وسیله مداد نسبت به مشخص کردن خرده مضامین اقدام و سپس آنها را با خلاصه داده‌هایی که آن خرده مضمون را نشان می‌دهند تطابق داده و نهایتاً متون خلاصه شده در قالب خرده مضامین مرتب شدند؛ برای این مهم پژوهشگر اقدام به تحلیل جمله به جمله و پاراگراف به پاراگراف متن پیاده سازی شده و

خلاصه مصاحبه‌ها اقدام نمود و با نوشتن خرده مضمون مورد نظر در انتهای هر جمله یا پاراگراف معنی دار اقدام به مضمون سازی مصاحبه‌ها نمود.

مرحله ۳. جستجوی تیم‌ها: این مرحله شامل دسته بندی خرده مضامین مختلف در قالب مضامین فرعی، و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های مضمون سازی شده در قالب مضامین فرعی است. در واقع محقق، تحلیل خرده مضامین خود را شروع کرده و در نظر می‌گیرد که چگونه مضامین مختلف می‌توانند برای ایجاد یک تیم کلی ترکیب شوند. در این مرحله پژوهشگر با دسته بندی خرده مضامین نزدیک به هم در یک دسته اقدام به تشکیل مضامین فرعی نموده است. آنچه در این مرحله مهم است یکپارچگی میان خرده مضامین و مضامین فرعی و هر دوی اینها می‌باشد که پژوهشگر با حرکتی رفت و برگشتی میان داده‌ها این مسئله را مرتفع نمود.

مرحله ۴. بازبینی تیم‌ها: مرحله چهارم زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تیم‌ها را ایجاد کرده و آنها را مورد بازبینی قرار می‌دهد. این مرحله شامل دو مرحله بازبینی و تصفیه تیم‌ها است. مرحله اول شامل بازبینی در سطح خلاصه‌های مضمون سازی شده است. در مرحله دوم اعتبار تیم‌ها در رابطه با مجموعه داده‌ها در نظر گرفته می‌شود.

اگر نقشه تیم به خوبی کار کند، آنگاه می‌توان به مرحله بعدی رفت. اما، چنانچه نقشه به خوبی با مجموعه داده‌ها همخوانی نداشته باشد، محقق باید برگردد و مضمون سازی خود را تا زمانی که یک نقشه تیم رضایت بخش ایجاد شود ادامه دهد. محقق در انتهای این مرحله بایستی آگاهی کافی از اینکه تیم‌های مختلف کدام‌ها هستند، چگونگی تناسب آنها با یکدیگر، و کل داستانی که آنها درباره داده‌ها می‌گویند در اختیار داشته باشد.

پژوهشگر پس از پایان تحلیل متن‌های مصاحبه اقدام به بررسی مجدد همه خرده مضامین و همچنین مضامین فرعی پرداخت پرداخت تا از یکپارچگی و تسلسل موضوعی میان آنها اطمینان حاصل کند؛ پژوهشگر این نکته را در نظر داشت تا خرده مضامین و مضامین فرعی احصا شده در جهت پاسخ به سوالات پژوهش باشند که پاسخ مثبت بود.

مرحله ۵. تعریف و نام گذاری تیم‌ها: مرحله پنجم زمانی شروع می‌شود که یک نقشه رضایت بخش از تیم‌ها وجود داشته باشد. محقق در این مرحله، تیم‌هایی را که برای

تحلیل ارائه کرده، تعریف کرده و مورد بازبینی مجدد قرار می‌دهد، سپس داده‌ها داخل آنها را تحلیل می‌کند؛ به وسیله تعریف و بازبینی کردن، ماهیت آن چیزی که یک تیم در مورد آن بحث می‌کند مشخص شده و تعیین می‌گردد که هر تیم کدام جنبه از داده‌ها را در خود دارد.

در این مرحله پژوهشگر با دسته بندی مضامین فرعی به مضامین اصلی کوشید تا رابطه میان مضامین فرعی مختلف را مشخص سازد؛ این حرکت رفت و برگشتی میان مضامین فرعی مختلف و همچنین بازبینی چندباره سوالات و اهداف پژوهش به پژوهشگر این فرصت را داد تا به طراحی مدل نهایی پژوهش نزدیک تر شود و موارد مورد نیاز برای آزمون کمی را فراهم آورد.

مرحله ۶. تهیه گزارش: مرحله ششم زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تیم‌های کاملاً آبدیده در اختیار داشته باشد. این مرحله شامل تحلیل پایانی و نگارش گزارش است. نمود این مرحله در این پژوهش مدل مفهومی است. برای اطمینان از روایی و پایایی پژوهش، پرسش‌های مصاحبه به تأیید چند متخصص رسانده شد.

جدول ۱: مقوله‌های شناسایی شده برای ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی

خوب با تمرکز بر کشور ایران

مفهوم	مقوله	کد
ساختاردهی مجدد به فرایندها در راستای حذف فرایندهای غیرضروری کاهش چرخه زمانی فعالیت‌ها در سازمان‌های دولتی و خصوصی اصلاح فرایندهای زائد موجود و توسعه فرایندهای کاری جدید جهت شناسایی و بهره برداری از فرصت‌ها آموزش و ارتقای مهارت‌های کارکنان جهت پذیرش تکنولوژی	۱- جوان‌سازی بدنه دولت	ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب (با تمرکز بر کشور ایران)
جلوگیری از رشد بی‌رویه واحدها و طراحی ساختار سازمانی بر اساس نیازهای واقعی سازمان جابه‌جایی کارمندان، رفع تداخل وظایف و فعالیت‌های آنها	۲- حذف نهادهای موازی	

<p>ادغام واحدهای مشابه برای افزایش کارآمدی و روان‌سازی فعالیت‌ها از بین بردن فرهنگ مدیریتی دیکتاتوری در بین مدیران ارشد</p>		
<p>ایجاد کارگروه‌های علمی برای جمع‌آوری اطلاعات محیط و استفاده از یافته‌ها در تغییر دادن فرایندهای سنتی شناسایی ظرفیت‌های سازمان‌های مختلف و اصلاح و به‌روزرسانی آن افزایش روحیه ریسک‌پذیری در مدیران ارشد و میانی برای عملیاتی سازی تغییرات گسترده ارزیابی و پایش مستمر فعالیت‌های سازمان و مقایسه با دیگر سازمان‌های موفق شناسایی و درک نیازهای ذی‌نفعان سازمان و به‌روزرسانی خدمات و فعالیت‌ها</p>	<p>۳- تغییر کامل روش‌های سنتی انجام کار در ادارات</p>	
<p>جلوگیری از بانک محور شدن سازمان‌های دولتی تدوین برنامه جهت کاهش تأثیر عملکرد بانک‌ها بر وضعیت اقتصادی اصلاح الگوی سرمایه‌گذاری‌های خرد و بی‌هدف مردم بازنگاری در سیستم بانک مرکزی جهت ارائه تسهیلات کم‌بهره به افراد توانمند کارآفرین کاهش وابستگی درآمدی بانک‌ها به کارمزد رفع تعارض منافع بانک‌ها با مشتریان از طریق جداسازی فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اعتباری</p>	<p>۴- اصلاح ساختارهای بانکی</p>	
<p>وجود امکانات و الزامات اطلاع‌رسانی و دسترسی سریع به آنها افزایش کیفیت بسترسازی شبکه اطلاع‌رسانی دسترسی سریع به مراکز مرتبط و مکمل فعالیت‌های سازمان توسعه زیرساخت‌های انرژی مرتبط با فعالیت تجانس و هم‌بستگی فعالیت‌های سازمان با محیط</p>	<p>۵- ایجاد زیرساخت‌های سخت‌افزاری، نرم‌افزاری</p>	

<p>فیزیکی ترویج شبکه‌های ارتباطی میان سازمان‌های دولتی و مؤسسه‌های تحقیقاتی</p>		
<p>توسعه خوشه‌های صنعتی با استفاده از رویکردی بازخوردی و پویا پایین آوردن هزینه‌ها از طریق فناوری، هوش تجاری و نوآوری ارائه آموزش‌های لازم جهت تقویت استانداردهای سازمان در سطح بین‌المللی افزایش هدفمند نرخ ارز واقعی در راستای افزایش تقاضا انجام اصلاحات ساختاری در راستای افزایش ثبات اقتصاد کلان در سطح جهانی برنامه‌ریزی دقیق و منظم جهت درک فرصت‌های بین‌المللی و استفاده از آنها تقویت توانمندی‌های داخلی با توجه به موقعیت خارجی افزایش ارتباطات سازمانی و شبکه‌های کسب‌وکار بین‌المللی</p>	<p>۶- ایجاد مزیت رقابتی بین‌المللی</p>	
<p>رشد اقتصاد داخلی جهت جذب تقاضا و ایجاد بنگاه بین‌المللی ارتقای ظرفیت تولید و فعالیت‌های تحقیق و توسعه کاهش مالیات و معافیت گمرکی در سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک حمایت از سرمایه‌گذاری‌های فناورانه</p>	<p>۷- نفوذ در بازارهای بین‌المللی</p>	
<p>اقتصادی سیاسی قضایی نظامی و انتظامی فرهنگی اجتماعی</p>	<p>۸- عوامل انسانی</p>	
<p>اداری</p>	<p>۹- عوامل سازمانی</p>	

فناورانه		
مسئولیت اجتماعی		
درجه آزادی و استقلال رسانه‌ها		
نهادهای مستقل علمی		
ضریب نفوذ سازمان‌های مردم‌نهاد		
زیست‌محیطی		
تورم		
سهم دولت در مخارج		
باز بودن اقتصاد		
سهم در اقتصاد جهانی		
شهرنشینی		
اشتغال		
سهم دولت در درآمدها		
ارزش پول ملی		

بعد از مصاحبه با افراد خبره به استخراج کدها پرداخته شد و در مصاحبه چهاردهم به مجموع کدها اضافه نشد و کدهای استخراجی تکراری بودند. اشباع نظری مولفه‌های ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران حاصل شد. همچنین اشباع نظری شاخص‌های ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران حاصل شده است.

جدول ۲: مولفه‌ها و شاخصهای ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران

مؤلفه‌ها	شاخص‌های استخراج شده
جوان‌سازی بدنه دولت	ساختاردهی مجدد به فرایندها در راستای حذف فرایندهای غیرضروری کاهش چرخه زمانی فعالیتها در سازمانهای دولتی و خصوصی اصلاح فرایندهای زائد موجود و توسعه فرایندهای کاری جدید جهت شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌ها آموزش و ارتقای مهارتهای کارکنان جهت پذیرش تکنولوژی
حذف نهادهای موازی	جلوگیری از رشد بی‌رویه واحدها و طراحی ساختار سازمانی براساس نیازهای واقعی سازمان جابه‌جایی کارمندان، رفع تداخل وظایف و فعالیت‌های آنها

<p>ادغام واحدهای مشابه برای افزایش کارآمدی و روان سازی فعالیت ها از بین بردن فرهنگ مدیریتی دیکتاتوری در بین مدیران ارشد</p>	
<p>ایجاد کارگروه‌های علمی برای جمع آوری اطلاعات محیط و استفاده از یافته ها در تغییر دادن فرایندهای سنتی شناسایی ظرفیتهای سازمان های مختلف و اصلاح و به روزرسانی آن افزایش روحیه ریسک پذیری در مدیران ارشد و میانی برای عملیاتی سازی تغییرات گسترده ارزیابی و پایش مستمر فعالیتهای سازمان و مقایسه با دیگر سازمان های موفق شناسایی و درک نیازهای ذی نفعان سازمان و به روزرسانی خدمات و فعالیتهای</p>	<p>تغییر کامل رو شهای سنتی انجام کار در ادارات</p>
<p>جلوگیری از بانک محور شدن سازمان های دولتی تدوین برنامه جهت کاهش تأثیر عملکرد بانک ها بر وضعیت اقتصادی اصلاح الگوی سرمایه گذاری های خرد و بی هدف مردم بازنگری در سیستم بانک مرکزی جهت ارائه تسهیلات کم بهره به افراد توانمند کارآفرین کاهش وابستگی درآمدی بانک ها به کارمزد رفع تعارض منافع بانک ها با مشتریان از طریق جداسازی فعالیتهای سرمایه گذاری و فعالیت های اعتباری</p>	<p>اصلاح ساختارهای بانکی</p>
<p>وجود امکانات و الزامات اطلاع رسانی و دسترسی سریع به آنها افزایش کیفیت بسترسازی شبکه اطلاع رسانی دسترسی سریع به مراکز مرتبط و مکمل فعالیتهای سازمان توسعه زیرساختهای انرژی مرتبط با فعالیت تجانس و هم بستگی فعالیت های سازمان با محیط فیزیکی ترویج شبکه های ارتباطی میان سازما نهای دولتی و مؤسسه‌های تحقیقاتی</p>	<p>ایجاد زیرساخت های سخت افزاری، نرم افزاری</p>
<p>توسعه خوشه های صنعتی با استفاده از رویکردی بازخوردی و پویا پایین آوردن هزینه ها از طریق فناوری، هوش تجاری و نوآوری ارائه آموزش شهای لازم جهت تقویت استانداردهای سازمان در سطح بین المللی افزایش هدفمند نرخ ارز واقعی در راستای افزایش تقاضا انجام اصلاحات ساختاری در راستای افزایش ثبات اقتصاد کلان در سطح جهانی برنامه ریزی دقیق و منظم جهت درک فرصتهای بین المللی و استفاده از آنها تقویت توانمند یهای داخلی باتوجه به موقعیت خارجی افزایش ارتباطات سازمانی و شبکه های کسب و کار بین المللی</p>	<p>ایجاد مزیت رقابتی بین المللی</p>
<p>رشد اقتصاد داخلی جهت جذب تقاضا و ایجاد بنگاه بین المللی ارتقای ظرفیت تولید و فعالیتهای تحقیق و توسعه</p>	<p>نفوذ در بازارهای</p>

<p>کاهش مالیات و معافیت گمرکی در سرمایه گذاری های استراتژیک حمایت از سرمایه گذاری های فناورانه</p>	<p>بین المللی</p>
<p>اقتصادی سیاسی قضایی نظامی و انتظامی فرهنگی اجتماعی</p>	<p>عوامل انسانی</p>
<p>اداری فناورانه مسئولیت اجتماعی درجه آزادی و استقلال رسانه ها نهادهای مستقل علمی ضریب نفوذ سازمان های مردم نهاد زیست محیطی تورم سهم دولت در مخارج باز بودن اقتصاد سهم در اقتصاد جهانی شهرنشینی اشتغال سهم دولت در درآمدها ارزش پول ملی</p>	<p>عوامل سازمانی</p>

پس از رسیدن به اشباع نظری مصاحبه‌ها، تحلیل داده‌های کیفی به پایان رسید. فرایندها و تحلیل داده‌های کیفی در نرم‌افزار تحلیل داده‌های کیفی MAXQDA 2018 انجام گردید. خروجی نهایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراج شده ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران به شکل شماره ۱ است.

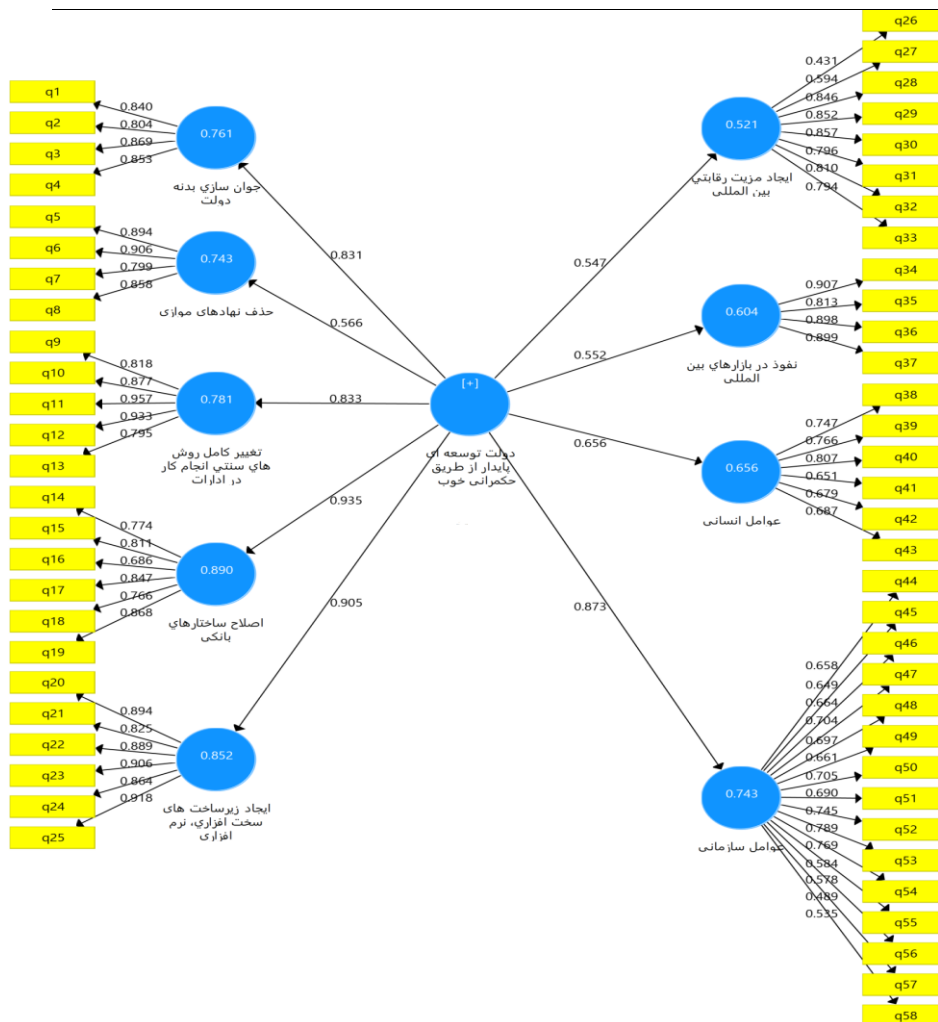
۴-۲. بخش کمی پژوهش

در بخش کمی تحقیق، تعداد ۳۸۴ پرسشنامه تکمیل شده و بی‌نقص که از میان نمونه جمع‌آوری شد در گروه مورد بررسی از ۳۸۴ نفر مورد پژوهش ۲۳۴ نفر (۶۰/۹۴٪) مرد و ۱۵۰ نفر (۳۹/۰۶٪) زن می‌باشند و همچنین ۱۴ نفر (۳/۶۵٪) بین ۱۸ تا ۲۵ سال سن داشته، ۱۲۲ نفر (۳۱/۷۷٪) بین ۲۶ تا ۳۵ سال، ۱۱۳ نفر (۲۹/۴۳٪) بین ۳۶ تا ۴۵ سال، ۷۹ نفر (۲۰/۵۷٪) بین ۴۶ تا ۵۵ سال و نیز ۵۶ نفر (۱۴/۵۸٪) از افراد ۵۶ سال و بیشتر سن داشته‌اند و همچنین ۴۰ نفر (۱۰/۴۲٪) دارای میزان تحصیلات دیپلم بوده، ۸۷ نفر (۲۲/۶۶٪) کاردانی، ۱۱۴ نفر (۲۹/۶۹٪) دارای میزان تحصیلات کارشناسی، ۱۲۵ نفر (۳۲/۵۵٪) دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و ۱۸ نفر (۴/۶۹٪) دارای میزان تحصیلات دکتری بوده‌اند. در این پژوهش برای بررسی توزیع داده‌ها از نظر نرمال یا غیرنرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف یک نمونه‌ای استفاده شد. در صورتی که سطح معناداری از ۰/۰۵ درصد بیشتر باشد متغیر نرمال است. در غیر این صورت داده‌ها غیر نرمال‌اند.

جدول ۵: نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی توزیع نرمال یا غیرنرمال داده‌ها

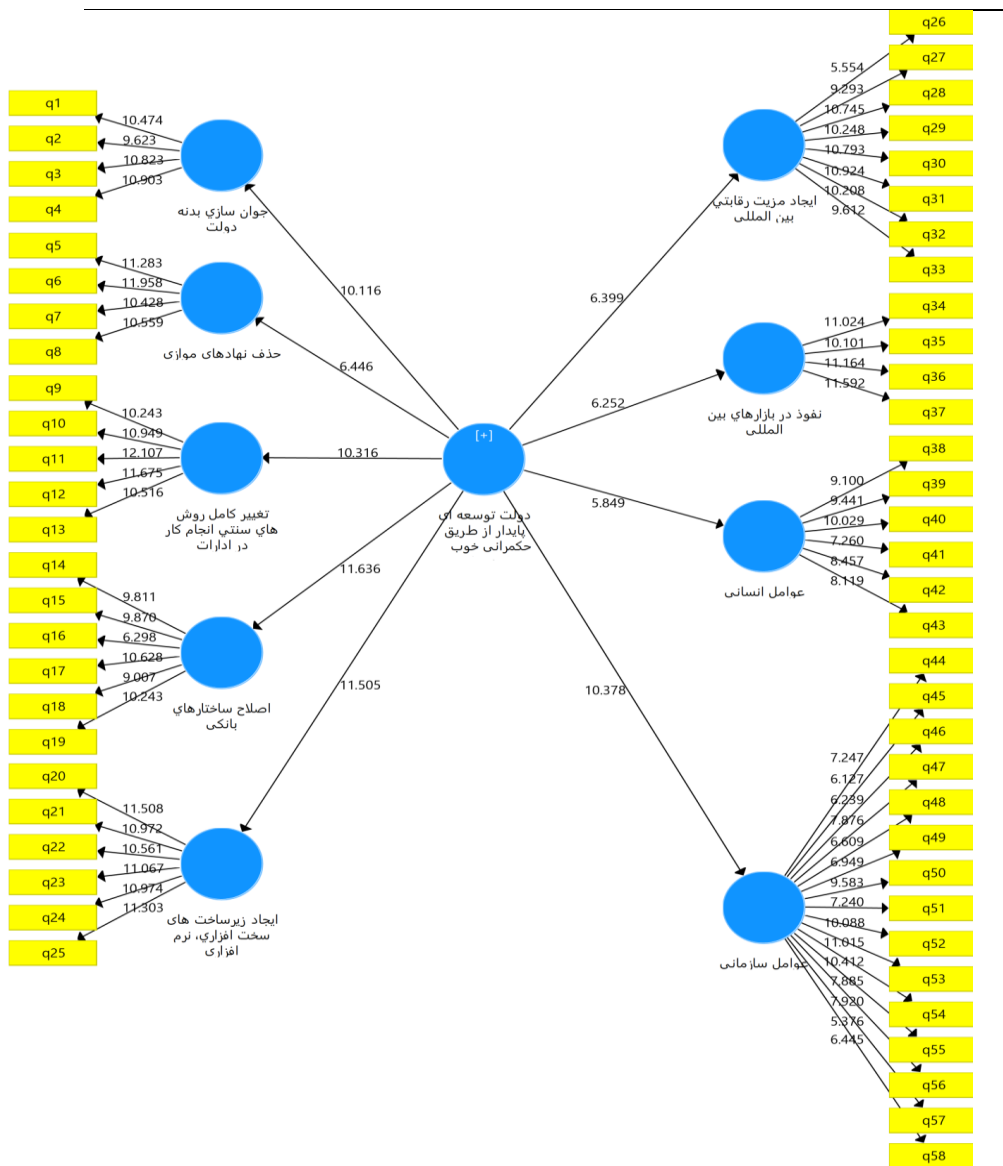
متغیرها	حجم نمونه	آماره آزمون	P-value
دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب	۳۸۴	۰/۱۰۲	۰/۰۰۰
جوان‌سازی بدنه دولت	۳۸۴	۰/۱۹۳	۰/۰۰۰
حذف نهادهای موازی	۳۸۴	۰/۱۷۰	۰/۰۰۰
تغییر کامل روش‌های سنتی انجام کار در ادارات	۳۸۴	۰/۲۲۳	۰/۰۰۰
اصلاح ساختارهای بانکی	۳۸۴	۰/۱۶۶	۰/۰۰۰
ایجاد زیرساخت‌های سخت‌افزاری، نرم‌افزاری	۳۸۴	۰/۱۶۹	۰/۰۰۰
ایجاد مزیت رقابتی بین‌المللی	۳۸۴	۰/۲۱۶	۰/۰۰۰
نفوذ در بازارهای بین‌المللی	۳۸۴	۰/۲۲۷	۰/۰۰۰
عوامل انسانی	۳۸۴	۰/۱۶۶	۰/۰۰۰
عوامل سازمانی	۳۸۴	۰/۱۴۱	۰/۰۰۰

بنابراین با توجه به جدول فوق تمامی متغیرها غیرنرمال هستند.

شکل ۲: مدل مفهومی پژوهش همراه با ضرایب مسیر و بارهای بیرونی

شکل ۲ خروجی دستور PLS الگوریتم را نشان می‌دهد. این دستور برای استخراج ضرایب بار خارجی و ضرایب مسیر استفاده می‌شود. همان‌طور که از شکل مشخص است، آیت‌های تحقیق دارای بار خارجی بالای ۰.۴ هستند و نیازی به حذف آیت‌ها نداریم.

شکل ۳: مدل مفهومی پژوهش همراه با مقادیر t-value

همچنین در این پژوهش معیار GOF برای برازش مدل کلی برابر ۰/۰۵۹ و کوچک‌تر از ۰/۱ محاسبه شده است که نشان‌دهنده برازش قوی مدل است. بر اساس یافته‌های مدل‌های شکل ۲ و ۳ تمامی مؤلفه‌ها دارای سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ هستند؛ بنابراین این مؤلفه‌ها با اطمینان ۹۵ درصد تأیید و پذیرفته می‌شوند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق ما برای شناسایی مؤلفه‌های ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران نشان داد که مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: جوان‌سازی بدنه دولت، حذف نهادهای موازی، تغییر کامل روش‌های سنتی انجام کار در ادارات، اصلاح ساختارهای بانکی، ایجاد زیرساخت‌های سخت‌افزاری، نرم‌افزاری، ایجاد مزیت رقابتی بین‌المللی، نفوذ در بازارهای بین‌المللی، عوامل انسانی، عوامل سازمانی است که با تحقیقات ابوالفتحی (Abolfathi, 2022) و مارگتس (Margetts, 2022) همسو و هماهنگ است نتایج آنها حاکی از این است که هدف توسعه انسانی پرورش قابلیت‌های انسان بوده و بنابراین توسعه پایدار هم توسعه دائمی قابلیت‌های انسانی محسوب می‌شود. هدف اصلی توسعه بهره‌مند ساختن واقعی انسان و بهبود زندگی او از راه افزایش درآمد و گسترش اشتغال است و منظور نهایی از آن «پرورش قابلیت‌های انسان و گسترش امکانات او» است و این‌که انسان از زندگی طولانی، سالم و خلاق در محیط زیستی غنی و در جامعه مدنی دموکراتیک برخوردار باشد.

نتایج تحقیق حاضر برای شناسایی شاخص‌های ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با تمرکز بر کشور ایران نشان داد که شاخص‌ها عبارتند از: ساختاردهی مجدد به فرایندها در راستای حذف فرایندهای غیرضروری، کاهش چرخه زمانی فعالیت‌ها در سازمان‌های دولتی و خصوصی، اصلاح فرایندهای زائد موجود و توسعه فرایندهای کاری جدید جهت شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌ها، آموزش و ارتقای مهارت‌های کارکنان جهت پذیرش تکنولوژی، جلوگیری از رشد بی‌رویه واحدها و طراحی ساختار سازمانی بر اساس نیازهای واقعی سازمان، جابه‌جایی کارمندان، رفع تداخل وظایف و فعالیت‌های آنها، ادغام واحدهای مشابه برای افزایش کارآمدی و روان‌سازی فعالیت‌ها، از بین بردن فرهنگ مدیریتی دیکتاتوری در بین مدیران ارشد، ایجاد کارگروه‌های علمی برای جمع‌آوری اطلاعات محیط و استفاده از یافته‌ها در تغییر دادن فرایندهای سنتی، شناسایی ظرفیت‌های سازمان‌های مختلف و اصلاح و به‌روزرسانی آن، افزایش روحیه ریسک‌پذیری در مدیران ارشد و میانی برای عملیاتی سازی تغییرات گسترده، ارزیابی و پایش مستمر فعالیت‌های سازمان و مقایسه با دیگر سازمان‌های موفق، شناسایی و درک نیازهای ذی‌نفعان سازمان و به‌روزرسانی خدمات و فعالیت‌ها،

جلوگیری از بانک محور شدن سازمان‌های دولتی، تدوین برنامه جهت کاهش تأثیر عملکرد بانک‌ها بر وضعیت اقتصادی، اصلاح الگوی سرمایه‌گذاری‌های خرد و بی‌هدف مردم، بازنگری در سیستم بانک مرکزی جهت ارائه تسهیلات کم‌بهره به افراد توانمند کارآفرین، کاهش وابستگی درآمدی بانک‌ها به کارمزد، رفع تعارض منافع بانک‌ها با مشتریان از طریق جداسازی فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اعتباری، وجود امکانات و الزامات اطلاع‌رسانی و دسترسی سریع به مراکز مرتبط و مکمل فعالیت‌های سازمان، توسعه شبکه اطلاع‌رسانی، دسترسی سریع به مراکز مرتبط و هم‌بستگی فعالیت‌های سازمان با محیط زیرساخت‌های انرژی مرتبط با فعالیت، تجانس و هم‌بستگی فعالیت‌های سازمان با محیط فیزیکی، ترویج شبکه‌های ارتباطی میان سازمان‌های دولتی و مؤسسه‌های تحقیقاتی، توسعه خوشه‌های صنعتی با استفاده از رویکردی بازخوردی و پویا، پایین آوردن هزینه‌ها از طریق فناوری، هوش تجاری و نوآوری، ارائه آموزش‌های لازم جهت تقویت استانداردهای سازمان در سطح بین‌المللی، افزایش هدفمند نرخ ارز واقعی در راستای افزایش تقاضا، انجام اصلاحات ساختاری در راستای افزایش ثبات اقتصاد کلان در سطح جهانی، برنامه‌ریزی دقیق و منظم جهت درک فرصت‌های بین‌المللی و استفاده از آنها، تقویت توانمندی‌های داخلی با توجه به موقعیت خارجی، افزایش ارتباطات سازمانی و شبکه‌های کسب‌وکار بین‌المللی، رشد اقتصاد داخلی جهت جذب تقاضا و ایجاد بنگاه بین‌المللی، ارتقای ظرفیت تولید و فعالیت‌های تحقیق و توسعه، کاهش مالیات و معافیت گمرکی در سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک، حمایت از سرمایه‌گذاری‌های فناورانه، اقتصادی، سیاسی، قضایی، نظامی و انتظامی، فرهنگی، اجتماعی، اداری، فناورانه، مسئولیت اجتماعی، درجه آزادی و استقلال رسانه‌ها، نهادهای مستقل علمی، ضریب نفوذ سازمان‌های مردم‌نهاد، زیست‌محیطی، تورم، سهم دولت در مخارج، باز بودن اقتصاد، سهم در اقتصاد جهانی، شهرنشینی، اشتغال، سهم دولت در درآمدها، ارزش پول ملی است که با تحقیقات ظهیری و همکاران (Zahiri et al., 2022). مارگتس (Margetts, 2022) خو و ژو (Xu & Zhu, 2022) همسو و هماهنگ است نتایج آنها حاکی از این است که توسعه انسانی فراتر از کمیت (که مدنظر رشد اقتصادی است)، بر کیفیت این رشد تأکید بیشتری دارد و با قرار دادن انسان در کانون توسعه و در مرکز الگوها و برنامه‌های آن، به این معناست که توسعه باید چیزی بسیار فراتر از افزایش درآمد و ثروت

باشد. در توسعه انسانی که در برگیرنده توسعه پایدار است، بر حفظ و بازآفرینی تمام اشکال سرمایه اعم از طبیعی، مادی و انسانی، تأکید می‌شود. پایدار بودن توسعه مستلزم آن است که اگر بخشی از کل منابع سرمایه کاهش یابد (برای مثال منابع طبیعی)، این کاهش با سرمایه‌گذاری بیشتر در بخش‌های دیگر سرمایه‌ای (طبیعی، مادی، انسانی)، جبران شود و گرنه با کاهش ارزش کل منابع سرمایه‌ای (طبیعی، مادی و انسانی) امید به توسعه نیز کاهش پیدا خواهد کرد. برخلاف راهبردهای متداول توسعه که به جای سرمایه‌گذاری بیشتر در امر سرمایه انسانی، از سرمایه‌گذاری در سرمایه مادی و بهره‌برداری از منابع طبیعی جانب‌داری می‌کنند، در توسعه انسانی بر نقش کلیدی سرمایه انسانی و ضرورت تشکیل آن تأکید بیشتری می‌شود و حتی فراتر از نگاه ابزاری به انسان و سرمایه انسانی، ایجاد فرصت‌های برابر برای همه افراد جامعه، رفاه مردم، حمایت از زنان، توزیع عادلانه دستاوردهای توسعه به کمک دولت، در اولویت قرار می‌گیرد.

در بخش کمی تحقیق هم نتایج نشان داد مؤلفه‌های ارائه الگوی اجرایی پیشنهادی دارای درجه تناسب مطلوبی است که با تحقیقات منتظری و کاظمی ([Montazeri & Abolfathi, 2022](#)) پیغان و همکاران ([Peighan et al, 2022](#)) ابوالفتحی ([Abolfathi, 2022](#)) همسو و هماهنگ است نتایج آنها حاکی از این است که در این بعد از توسعه حجم و اندازه دولت در درجه دوم اهمیت قرار دارد، اگرچه دولت نباید دارای تشکیلاتی گسترده و با هزینه‌های زیاد و یا خیلی کوچک باشد؛ ولی مهم‌تر از آن مداخله دولت و انجام کارهایی به منظور نیل به اهداف توسعه انسانی، ضروری دانسته شده است. در این بعد از توسعه از تمرکززدایی در نظام اداری دولت جانب‌داری می‌شود تا از دانش و تجربه محلی استفاده شود و ادارات دولتی رابطه محکمی با عامه مردم داشته و مشارکت عمومی تأمین شود. مشارکت مردم هم وسیله و هم هدف توسعه انسانی است، چه در قالب احزاب سیاسی و چه در خارج از آنها و در قالب شوراهای سازمان‌های غیردولتی که برای ایجاد و حفظ حمایت سیاسی از توسعه انسانی و افزایش توان تولیدی جامعه و اقتصاد نیز اهمیت دارند.

پیشنهادها بر اساس یافته‌های تحقیق عبارتند از:

تدوین برنامه جهت کاهش تأثیر عملکرد بانک‌ها بر وضعیت اقتصادی، کاهش وابستگی درآمدی بانک‌ها به کارمزد، تقویت توانمندیهای داخلی با توجه به موقعیت خارجی

افزایش ارتباطات سازمانی و شبکه‌های کسب‌وکار بین‌المللی، رشد اقتصاد داخلی جهت جذب تقاضا و ایجاد بنگاه بین‌المللی، ارتقای ظرفیت تولید و فعالیت‌های تحقیق و توسعه، کاهش مالیات و معافیت گمرکی در سرمایه‌گذاری‌های استراتژیک، حمایت از سرمایه‌گذاری‌های فناورانه.

پیشنهاد‌های کاربردی عبارتند از:

بازنگری در سیستم بانک مرکزی جهت ارائه تسهیلات کم‌بهره به افراد توانمند کارآفرین، رفع تعارض منافع بانک‌ها با مشتریان از طریق جداسازی فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اعتباری، افزایش کیفیت بسترسازی شبکه اطلاع‌رسانی، انجام اصلاحات ساختاری در راستای افزایش ثبات اقتصاد کلان در سطح جهانی، برنامه‌ریزی دقیق و منظم جهت درک فرصت‌های بین‌المللی و استفاده از آنها.

پیشنهاد‌هایی برای تحقیقات آینده عبارتند از:

مطالعه تطبیقی روی عوامل تأثیرگذار بر دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با رویکرد تطبیقی کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه یافته در سایر کشورها نیز از موضوعات جالب پژوهش آتی است. پیشنهاد می‌شود که سایر پژوهشگران به شناسایی عوامل دیگری که بر ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب با رویکرد تطبیقی کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه یافته با رویکردهای دیگر بپردازند.

محدودیت‌های این پژوهش را می‌توان در موارد زیر خلاصه نمود، از آنجا که این پژوهش در یک بازه زمانی محدود انجام می‌شود امکان دارد که نتایج آن با گذشت زمان تغییر کند. به دلیل محدودیت زمان پژوهش امکان استفاده از نظرات تعدادی از خبرگان مرتبط با موضوع فراهم نشود؛ بنابراین شایسته است پژوهش‌هایی در زمینه چگونگی بهبود کارکرد هر یک از این عوامل، در جهت ارائه مدل دولت توسعه‌ای پایدار از طریق حکمرانی خوب (با تمرکز بر کشور ایران) انجام گیرد.

هیچ تعارض منافی توسط نویسندگان بیان نشده است.

References:

- Abolfathi, Hadi. (2022). Constructive components for the productivity of a good ruler in the entrepreneurial government and providing a practical model: with emphasis on the government of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Training and Improvement of Human Resources*, 104-132.
- Abolfathi, hadi, pourkiani, masoud, derakhshan, mozhgan, fathirad, navid. (2021). Developing a Compound Pattern for Entrepreneurial Government and Good Governance and Providing Implementation Method in of Islamic Republic of Iran. *Public Policy In Administration*, 42, 175-192.
- Alshuwaikhat, H. M., Abubakar, I. R., Aina, Y. A., Adenle, Y. A., Umair, M. (2017). The development of a GIS-based model for campus environmental sustainability assessment. *Sustainability*, 9(3), 439.
- Bandiyono, A., Murwaningsari, E., & Augustine, Y. (2022). The Effect of Green Governance on Organizational Performance Moderated by Tax Administration Reform. *Dinasti International Journal of Economics, Finance & Accounting*, 3(5), 482-494.
- Deghati, Adeleh. Yaqoubi, Noor Mohammad. Kamalian, Amin Reza. Dehghani, Massoud. (2019). Designing a model for the establishment and development of good e-governance using a hybrid approach. *Management Research in Iran*, 24 (2), 1-34.
- Dhaoui, I. (2019). Good governance for sustainable development. <https://mpr.aub.uni-muenchen.de/92544/>
- Eyvazi M. R. Salehi M. Marzban N (2018). A Search for Good Governance: Towards the Sustainable Governance Model. *Strategy*, 26(4), 80-81.
- Hamidzadeh, Ali. Danaei Fard, Hasan. Emami, Mojtaba. Bonafi, Massoud. (2019). Re-reading the Invisible Side of a Technology: The Ease of Doing Business Indicator and Its Mechanism in Directing Iranian Business Environment. *Strategy*, 28(3).
- Hartanto, D., Dalle, J., Akrim, A., & Anisah, H. U. (2021). Perceived effectiveness of e-governance as an underlying mechanism between good governance and public trust: a case of Indonesia. *Digital Policy, Regulation And Governance*, 23(6), 598-616.
- Hickel, J. (2020). The sustainable development index: Measuring the ecological efficiency of human development in the anthropocene. *Ecological Economics*, 167, 106331.
- Keping, Y. (2018). Governance and good governance: A new framework for political analysis. *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*, 11(18), 1-8.

- Liu, H., Yao, P., Wang, X., Huang, J., & Yu, L. (2021). Research on the peer behavior of local government green governance based on SECI expansion model. *Land*, 10(5), 472.
- Margetts, H. (2022). Rethinking AI for good governance. *Daedalus*, 151(2), 360-371.
- Molaei, Y., & Amin-Mansour, J. (2019). National Strategy for Sustainable Development: The Challenges and Opportunities. *POLITICAL QUARTERLY*, 49(3), 837-862. doi: 10.22059/jpq.2018.243863.1007158.
- Montazeri, mohammad, kazemi, azim. 2022. A Comparative Study between good governance model, as a point of view of Imam Ali (Greetings upon him), with common proper governance models: Using Grounded Theory. *Recent Developments in public law*, 2, 87-73.
- Moradi mokaram, S., & Heidari Kia, M. (2018). URBAN MANAGEMENT ANYSIS AND LITS ROLE IN SUSTAINABAL URBAN DEVELO PMENNT CASE STUDY OF ASADABAD. *Geography and Human Relationships*, 1(1), 98-115.
- Nguyen, T., Nguyen, A., Nguyen, M., & Truong, T. (2021). Is national governance quality a key moderator of the boardroom gender diversity–firm performance relationship? International evidence from a multi-hierarchical analysis. *International Review of Economics & Finance*, 73(21), 370-390.
- Nunbogu, A. M., Korah, P. I., Cobbinah, P. B., & Poku-Boansi, M. (2018). Doing it ‘ourselves’: Civic initiative and self-governance in spatial planning. *Cities*, 74, 32–41. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.10.022>.
- Onofrei, M., Oprea, F., Iașu, C., Cojocariu, L., & Anton, S. G. (2022). Fiscal Decentralization, Good Governance and Regional Development—Empirical Evidence in the European Context. *Sustainability*, 14(12), 7093.
- Perghan, V., Yaghobi, N. M., & Keikha, A. (2022). Identifying and Prioritization of Good Governance Effective Factors Focused on a Sustained Development Approach. *Public Management Researches*, 15(55), 93-123. doi: 10.22111/jmr.2022.40358.5640.
- Shikha, V. Y. A. S., & Aktan, C. C. (2017). Progression from ideal state to good governance: an introductory overview. *International journal of business and management studies*, 9(1), 29-49.
- Torabi, A. (2022). Identifying the roles of the people in governance from the perspective of Imam Ali. *Journal of Exalted Governance*, 2(4), 174-205.

-
- Xu S. and Zhu, H (2022). Does Green Governance Efficiency and Green Finance Policies Matters in Sustainable Environment: Implications for Public Health. *Front. Public Health* 10:861349.
- Zahiri, M., zayanderoodi, M., & jalaie, S. A. (2022). Investigating the Effect of Good Governance on sustainable development of selected countries (OPEC Plus Oil countries group). *The Journal of Economic Studies and Policies*, 9(1), 170-193. doi: 10.22096/esp.2022.136770.1416.